

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-10-98-36>

УДК 657:37

Мельничук М.О., Поляченко І.С.
Харківський торговельно-економічний інститут
Української інженерно-педагогічної академії

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗГІДНО ВИМОГ М(С)БО: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СКЛАДАННЯ У ПОРІВНЯННІ З НП(С)БО

Анотація. Сьогодні, коли більшість виробників намагається не тільки заповнити ринок нашої країни, а й піти далі – вийти на рівень міжнародної торгівлі, ми вважаємо, що питання заповнення фінансової звітності за міжнародними правилами заслуговує особливої уваги. Фінансова звітність – дуже важливий елемент, який виступає джерелом інформації про стан підприємства. Вона дає можливість зібрати показники, на основі яких можна зрозуміти які нововведення принесли позитивні результати, а які привели лише до збитків, дозволяє дійти висновку, які рішення що до змін необхідно прийняти, щоб у майбутньому уникнути недоліків, які були присутні у минулих періодах, та які заходи допоможуть підприємству підвищити ефективність роботи. У роботі досліджено стандарти та різниця заповнення та подання документів, згідно стандартів національних та міжнародних.

Ключові слова: стандарт, МСБО, НП(С)БО, МСФЗ, фінансова звітність.

Melnychuk Maryna, Poliachenko Iryna
Kharkiv Trade and Economic Institute
Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy

FINANCIAL STATEMENTS ACCORDING TO IAS REQUIREMENTS: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF COMPILATION IN COMPARISON WITH NAS

Summary. Nowadays, when most manufacturers are trying not only to fill the market of our country, but also to go further – to reach the level of international trade, we believe that the issue of filling out financial statements under international rules deserves special attention. Financial statements are a very important element that serves as a source of information about the state of the enterprise. It provides an opportunity to gather indicators on the basis of which it is possible to understand which innovations have brought positive results and which have led only to losses, allows to conclude what decisions need to be made to avoid shortcomings in the future, and what measures will help the company to increase its efficiency. The paper examines the standards and the difference between filling in and submitting documents, according to national and international standards. Given the fact that information is now considered one of the most valuable, truthful and grouped coverage of information about the financial condition of the enterprise, it also helps to quickly and effectively analyze its condition, identify problems and begin to develop a plan to solve it, because if information comes not on the right time or cannot be used properly, it can lead to the fact that the company will cease to be solvent, which will lead to a number of problems, and, over time, the company will be declared bankrupt. Therefore, the financial report is a necessary element for the further functioning and growth of the enterprise. At the present stage of development, it is important that the documentation is capable to convey information to a large group of users, and especially, give the opportunity to interest foreign investors. Therefore, it is necessary to gradually bring national standards closer to international ones. Of course, in recent years our standards have become a little closer to international ones, but this process is quite slow. National standards are strict and not allow for "improvisation", while international standards are opposite. Therefore, in our opinion, it is important to take into account the trends of world development and the development of the market economy both in the world and in our country and consider possible ways to simplify the transition and adaptation of enterprises to international standards, because all world leaders (countries, corporations) are progressing precisely through international cooperation at many levels. Moreover, international trade is encouraged by the laws of our country and its development will benefit not only the company that wants to engage in export trade, but also Ukraine itself, because such companies will help establish a certain status of our country in the eyes of foreign countries and corporations.

Keywords: standarts, IAS, NAS, IFRS, financial statements.

Постановка проблеми. На сьогодні люди цінують інформацію найбільше, адже саме завдяки звітності підприємство може приймати управлінські рішення для підтримки своєї роботи на все більш конкурентному ринку та подальшого розвитку і розширення своєї діяльності, тому, підприємство повинно бути готовим для свого подальшого потенційного виходу на міжнародний ринок, а особливо важливими елементами при цьому виступають фінансові та юридичні аспекти роботи підприємства. Різниця між стандартами існує та не всі підприємства користуються міжнародною, проте з тенденціями

розвитку глобалізації чи існує необхідність у національних? Чи варто все ж перейти повністю на міжнародні?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі це питання розбиало декілька вчених: В.М. Пархоменко, Н.М. Малюга, Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.В. Гудзь, П.Н. Денчук, Н.В. Починок, Н.Я. Микитюк, Р.В. Романів [1]. Також ця робота глибоко переплетена зі стандартами національними та міжнародними: наказ Міністерства Фінансів України про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1

(далі – НП(С)БО) «Загальні вимоги до фінансової звітності», Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (далі – МСБО), Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи бажання виробників, підприємців та інших бізнесменів поширити свій ринок збуту, враховуючи глобалізацію, та беручи до уваги ті форми власності які зобов'язані одавати свою звітність виключно згідно стандартів міжнародних, виникає питання чи існує все ще необхідність у національних та чи достатньо переваг користування тими чи іншими стандартами звітності, щоб вони обидва продовжали існувати.

Формулювання цілей статті. Головна мета цієї статті – визначити необхідність існування національних стандартів при існуванні міжнародних, враховуючи ситуацію на міжнародному ринку та тенденції розвитку найбільших компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території України складання фінансової звітності регулюється НП(С)БО 1, проте існує можливість використання дещо іншого регулюючого документа. В цьому Стандарті зазначено, що складання фінансової звітності може проводитись як за НП(С)БО, так і за М(С)БО. Використовувати міжнародні стандарти можуть як підприємства, що прийняли рішення, яке повинно бути закріплено в обліковій політиці, перейти на ці Стандарти, так і ті підприємства, що, відповідно до чинного законодавства, зобов'язані їх застосовувати.

На даний момент, міжнародна торгівля та транснаціональні корпорації стають все більш вагомим чинником, який підштовхує нашу країну до необхідності розробки єдиних стандартів, і використання міжнародних стандартів виступає саме таким необхідним документом, який може допомогти при сучасному темпі розвитку глобалізації ринку. Досить велика кількість країн починає задаватися питанням чи збережуться їх національні стандарти, чи, можливо, що міжнародні їх витіснять. Чіткої відповіді на це питання ніхто дати не зможе, проте, тенденції

свідчать про необхідність хоча б ознайомлення з міжнародними стандартами, адже у майбутньому саме вони можуть стати основою звітності. Отже, яким чином підприємство може перейти на Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ). Існує три основних можливих варіанта переходу, які відображено на рисунку 1.

Взагалі, користуватися міжнародними стандартами може кожне підприємство, проте це не є обов'язковим (виключаючи групу підприємств, які зобов'язані користуватися ними згідно законодавства (Підприємства, що становлять суспільний інтерес; Суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях; Публічні акціонерні товариства; Підприємства, які провадять господарську діяльність за видами, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [3]). Однак, варто звернути увагу на те, що сучасний світ все більше і більше концентрується на міжнародному співробітництві та для розуміння один одного варто використовувати єдину документацію. Для кращого розуміння різниці стандартів, ми пропонуємо познайомитися з вимогами що до складання звітності, беручи до уваги вимоги двох основних документів: М(С)БО та НП(С)БО. На відміну від НП(С)БО, елементами якого виступають: баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до фінансової звітності [4], повний склад фінансової звітності М(С)БО включає в себе деякі додаткові документи. Повний комплект фінансової звітності за вимогами М(С)БО наведено на рисунку 2.

Однак, не зважаючи на різні назви та додаткові елементи, у Стандарти зазначено, що підприємце може використовувати інші назви звітів, та має можливість подавати як єдиний звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід, так і окремий звіт про прибутки та збитки.

Взагалі, найбільше відмінностей відстежується саме у Концептуальних основах документів. Звісно, Концептуальна основа не є МСФЗ та не визначає стандарти, також деколи виникають суперечності між цими двома документами,

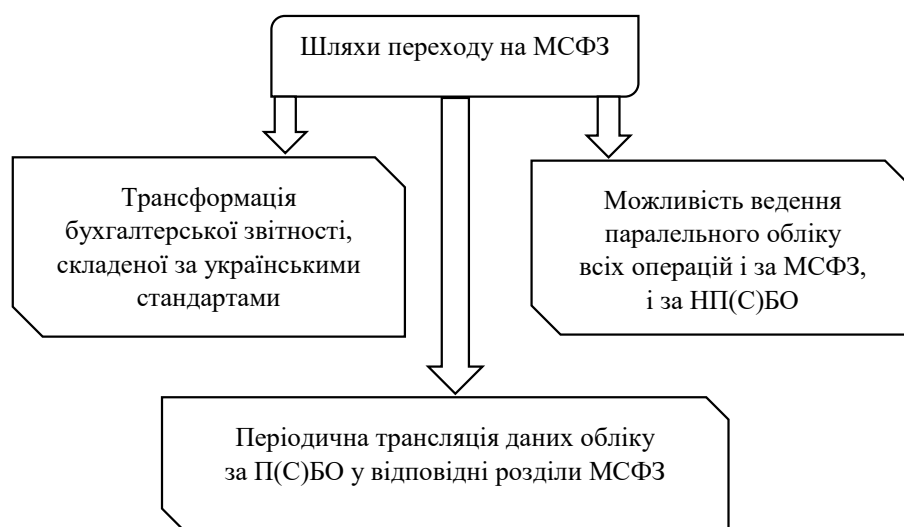

Рис. 1. Шляхи переходу на МСФЗ

Джерело: розроблено авторами за [2]

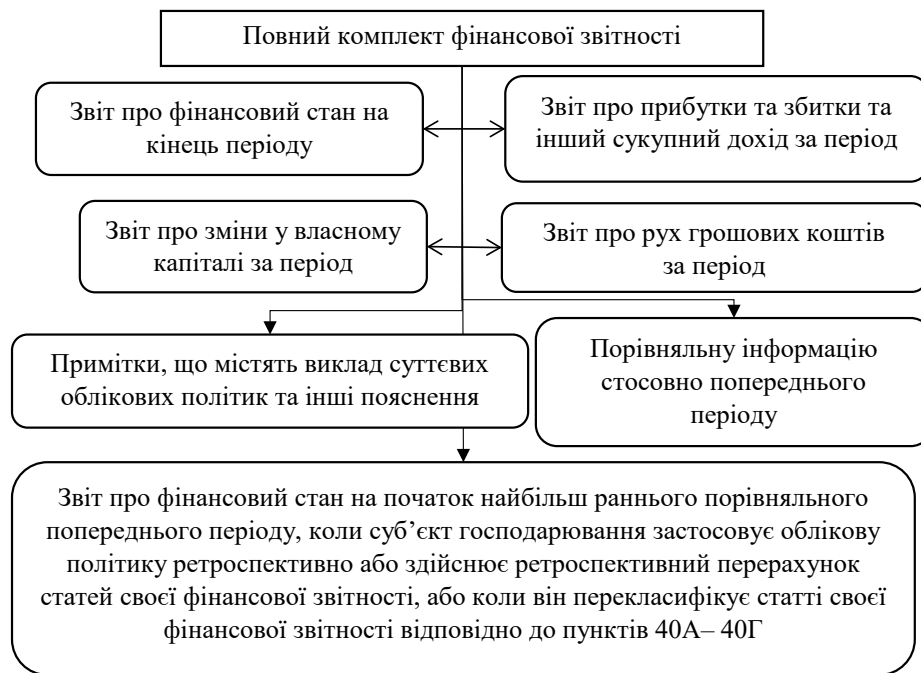

Рис. 2. Повний комплект фінансової звітності за М(С)БО

Джерело: розроблено авторами за [5]

і в таких випадках перевага надається вимогам МСФЗ. Проте, для кращого та більш глибокого розуміння відмінностей складання фінансової звітності згідно вимог НП(С)БО та М(С)БО варто звернути увагу саме на неї (таблиця 1).

Як можна побачити за таблицею 1 – НП(С)БО 1 досить чітко визначає форми фінансових звітів і приміток для підприємств, таким чином, виходить, що використання будь-яких «непередбачених» статей є неможливим, якщо ці статті не зазначені та не передбачені самим Стандартом. В той час, як М(С)БО 1 не має таких жорстких вимог щодо порядку чи формату, згідно з якими необхідно подавати статті у фінансових звітах.

Не зважаючи на те, що стандарти нашої країни оновлюються та потроху стають ближче до міжнародних, проте ці оновлення відбуваються досить нерегулярно та нечасто.

Ще одним фактором, який існує в обох стандартах та має свої спільні та відмінні сторони є принципи складання фінансової звітності. В цілому, різниця між ними існує. Наприклад, якщо взяти до уваги деякі однакові принципи, такі як безперервність та періодичність, то можна помітити, що хоч основа даних принципів і однакова, проте міжнародні стандарти дають більше свободи як вибору,

так і можливості змін, що робить їх більш гнучкими, та це надає можливість підприємству швидше приймати рішення і змінювати певні аспекти роботи самого підприємства, адже вони не так стягнуті правилами, як підприємства, що використовують НП(С)БО. Проте, визначеність українських стандартів та чіткий перелік необхідних умов та принципів складання фінансової звітності також має свої переваги, особливо для тих підприємств, які не планують виходити на міжнародний ринок та які мають відносно невеликий обсяг роботи.

Загалом, складання фінансової звітності, згідно вимог М(С)БО чи НП(С)БО мають свої переваги та свої недоліки і тільки саме підприємство може вирішити які із стандартів їм використовувати буде зручніше. Адже потрібно брати до уваги низку факторів, які можуть вплинути на рішення підприємства щодо переходу з національних стандартів до міжнародних – одним із найважливіших таких факторів виступає необхідність роботи підприємства з іноземними та транснаціональними корпораціями. Міжнародні здаються більш гнучкими та дають можливість до певного ступеня імпровізувати, в той час як національні, звертаючи увагу на їх визначеність та чіткість, такої можливості не надають.

Таблиця 1

Концептуальні відмінності між НП(С)БО та М(С)БО

№	НП(С)БО	М(С)БО
1	П(С)БО суттєво коротші і ґрунтуються на правилах.	М(С)БО ґрунтується на принципах. У разі відсутності чітких інструкцій з будь-якого питання немає посилань на «найкращу практику», що має застосовуватися підприємством.
2	П(С)БО не дають підприємствам можливості відступати від вимог Стандарту.	М(С)БО дають можливість керівництву підприємства відступати від вимог МСФЗ, якщо застосування окремих позицій М(С)БО є недоцільним.
3	Вимога суворого дотримання форми фінансових звітів	МСБО 1 не визначає жорсткого порядку чи формату, в якому треба подавати статті у фінансових звітах.

Джерело: складено автором з: [2]

Висновки з даного дослідження і перспективи. За результатами дослідження можна зробити певні висновки та внести декілька пропозицій, спрямованих на вдосконалення складання та надання фінансової звітності підприємства згідно вимог М(С)БО та НП(С)БО.

Фінансова звітність виступає важливим елементом бухгалтерського обліку, який допомагає зацікавленим сторонам ознайомитися з фінансовим станом підприємства. Вона регулюється НП(С)БО або ж, за власним бажанням чи через необхідність, за М(С)БО. Національні стандарти з часом стали ближче за певними параметрами до міжнародних, адже світова економіка спрямовує свої тенденції все більше на сторону транснаціональних корпорацій та підприємств, що надають товари та послуги не лише на території своєї країни, а й за кордоном.

Беручи до уваги факт того, що інформація сьогодні вважається однією з найцінніших, то своєчасне, правдиве та згруповане висвітлення інформації про фінансовий стан підприємства, допомагає швидко та ефективно проаналізувати його стан, виявити проблеми та починати розробку плану що до її вирішення, адже якщо інформація поступає несвоєчасно чи нею не можуть правильно скористуватись, то це може призвести до того, що підприємство перестане бути платоспроможним, що призведе до ряду проблем: від поставок до персоналу, а, з часом, підприємство і зовсім визнають банкрутом. А отже, фінансовий звіт виступає необхідним елементом для подальшого функціонування та зростання підприємства.

На сучасному етапі розвитку, важливо, щоб документація мала змогу доносити інформацію до великої групи користувачів, а особливо, давала можливість зацікавлювати іноземних ін-

весторів, або ж не робила перехід підприємства в транснаціональне таким документально незручним. А отже, необхідно поступово зближувати національні стандарти до міжнародних.

Звичайно, за останні роки наші стандарти вже стали трохи ближчими до міжнародних, проте цей процес відбувається досить повільно. Національні стандарти жорсткі та дають можливості «імпровізувати» на ходу, якщо виникає така необхідність, в той час як з міжнародними такої проблеми не виникає.

Через це, виходить, що українські підприємства, які з дня свого заснування не роздвигалися варіант виходу на іноземні ринки, як потенційний варіант подальшого розвитку, проте отримали можливість розширитися за кордон, то ці підприємства документально не підготовлені та потребують набрати до кадрів нових спеціалістів, які б допомогли з міжнародними стандартами та допомогли з самим процесом переходу та адаптації до нових вимог, які виставляють міжнародні стандарти.

А отже, на нашу думку, важливо взяти до уваги тенденції світового розвитку та розвитку самої ринкової економіки як у світі, так і на території нашої держави та розглянути можливі шляхи спрощення переходу та адаптації підприємств до міжнародних стандартів, адже всі країни, що світові лідери, що ті, хто розвиваються, прогресують саме завдяки міжнародному співробітництву на багатьох рівнях. Тим паче, що міжнародна торгівля заохочується законами нашої країни та її розвиток принесе користь не лише підприємству, що хоче зайнятися експортною торгівлею, а й самій Україні, адже такі компанії допоможуть встановити певний статус нашої країни в очах іноземних держав та корпорацій.

Список літератури:

1. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Починок Н.В., Микитюк Н.Я., Романів Р.В. Фінансовий облік. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 451 с.
2. Лучко М. Р. Облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами. Тернопіль : Економічна думка, 2016. 360 с.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 21.09.2021).
4. Національне положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 25.09.2021).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf (дата звернення: 28.09.2021).

References:

1. Krupka Ya.D., Zadorozhnyj Z.V., Gudz N.V., Denchuk P.N., Pochynok N.V., Mykytyuk N.Ya., Romaniv R.V. (2017) *Finansovyy oblik* [Financial Accounting]. Ternopil: TNEU. (in Ukrainian)
2. Luchko M.R. (2016) *Oblik i finansova zvitnist za mizhnarodny my standartamy* [Accounting and financial reporting according to international standards]. Ternopil: Ekonomichna dumka. (in Ukrainian)
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999) *Pro buxgalterskyj oblik ta finansovu zvitnist v Ukrayini* [On accounting and financial reporting in Ukraine]. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (accessed 21 September 2021).
4. National financial reporting standard 1 General requirements for financial reporting. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (accessed 25 September 2021).
5. International financial reporting standard 1 Submission of financial statements. Retrieved from: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf (accessed 28 September 2021).